

RÉGÉSZETI SZINTÉZIS

RUTH TRINGHAM: *Hunters, Fishers and Farmers of Eastern Europe 6000 — 3000 BC.*
Hutchinson, London, 1971.

Nem új jelenség, de az utóbbi években egyre gyakrabban történik meg, hogy külföldi kutatók látogatják meg a vajdasági múzeumok egyikét-másikat, közöttük természetesen a szabadkaiat is, hogy gyarapítsák szakmai ismereteiket. Természetes tehát, ha egynémely észak-bácskai régészeti lelőhely, jelentősebb lelet a külföldi szakirodalomban is egyre többször szerepel.

A fokozottabb érdeklődés nem egyéni izlésre, vagy más, szubjektív tényezőre vezethető vissza. Inkább arra, hogy mindjobban tért hódít az a régóta hangoztatott nézet, amely szerint Vajdaság — a Kárpát-medencében elfoglalt különleges helyzete következtében — bizonyos őstörténeti kérdések megfejtésében nélkülözhetetlen régészeti adatokat rejteget, és hogy ezeknek a tudományos adatoknak »kibányászására« az eddigiek során nem fordíthatunk kellő figyelmet. De nemcsak ásatásokban van mit pótolnunk, hanem még annak a felmérhetetlen mennyiségű régészeti anyagnak publikálásában is, amely a tartomány múzeumaiban az elmúlt egy évszázad alatt felgyülemlett.

Emiatt a kutatók egy része nem is indulhat útjára megfogalmazott kérdésekkel, hanem kénytelen tájékozódó jellegű körutakat tenni és csak utána összegezni a tapasztalatokat. Mert mulasztásunk és lemaradásunk a tudományos kutatás terén — sajnos — egyre nagyobb.

Ezek a gondolatok jártak fejemben, miközben R. Tringham, ismeretűnk tárgyát képező könyvét lapozgattam; igaz, mások is, amelyek azonban inkább a káder- és kultúrpolitikával kapcsolatosak.

A mű szerzője nem ismeretlen nálunk. 1965 nyarán váratlanul megjelent Szabadkán mint tanulmányúton levő újdönsült angol régész, éppen abban az időben, amikor Ludas—Budzsákon régészeti feltárások folytak. Hat év múltán, amikor nemrég első nagyobb lélegzetű szintézisét íróasztalomra tette,

már mint a Harvard Egyetem tanársegédjét üdvözölhettem.

Bevallása szerint művének megírásához úgy mert nekifogni, hogy előbb alapos tanulmányokat folytatott Közép- és Kelet-Európa minden jelentősebb gyűjteményében, és miután több nagyméretű ásatáson vett részt Csehszlovákiában, Jugoszláviában, Görögországban és a Szovjetunióban. Ez érezhető művében.

A szóban forgó könyv egyébként Középkelet-Európa őstörténetének egyik igen fontos, de nem eléggé ismert szakaszával foglalkozik. Azaz a korszakkal, amelyben a jégkorszak idejéből származó kezdetleges gyűjtőgetű és vadászgazdaságot a földművelés új, forradalmiának mondható gazdaságával cserélte fel az európai ember. Tringham a V. G. Childe által kijelölt úton halad, aki egy régebben írt, sok kiadást megért könyvében (*The Dawn of European Civilisation*) sikeresen kísérte meg körvonalazni az európai civilizáció alapelemeit.

Tringham könyve több szempontból érdemel figyelmet. Számunkra — kezdjük ezzel — különös örömet szerzett azért, mert azok az eredmények, amelyek a ludas—budzsági és a Nosza—Gyöngyparton levő újabb kőkorszaki, 7000 év előtti telepeken végzett, világviszonylatban bizony nagyon szerénynek nevezhető ásatásokon kerültek napfényre (1965, 1958), kellő méltatásban részesültek. Másik, talán legfontosabb érdeme az, hogy nem az általában megszokott időrendi szabvánnyal közelíti meg tárgyát. Erőteljesen érződik Childe hatása, amikor megtalálni igyekszik az egyes helyi együtthatókat, amelyek mindenkor meghatározták a természeti (primitív) társadalmak gazdasági és kulturális feltételeit (talaj, éghajlat, földrajzi adottságok, természeti kincsek stb.). Ez az igyekezet a kötet minden fejezetében érezhető.

A könyv főbb beosztásai a következők: A környezet; A jégkor

utáni vadászó és gyűjtőgető közösek; A legkorábbi élelmiszertermelők i.e. 5500—3800; Gazdasági fejlődés és a fémek legkorábbi megjelenése i.e. 3800—3000. A felhasznált irodalomban — a fontosabb régebbi munkákon kívül — a legújabb eredményeket is mind felsorolta, s kétségekívül óriási tájékozottságról tesz tanúságot. (Csak sajnálkozhatunk amiatt, hogy nálunk az idézett publikációknak csak kis hányada található meg a szakönyvtárakban.) Az irodalmi tájékozottság mellett még nagyobb pozitívuma a könyv írójának, hogy tárgyismerete a legigényesebb szakembereket is minden tekintetben kielégítheti. És még valami némileg megkülönbözteti ezt a szép kiadványt a Nyugaton megjelenő ha-

sonló szakkönyvektől: szerzője szinte kivétel nélkül mindig helyesen írja a helyneveket és a lelőhelyek sokszor komplikált nevét. Ebből a szempontból felülmúlja az egyébként korrekt, de elírásoktól nem mentes, legkitűnőbb kiadványokat is.

Ismertetésünkkel elsősorban arra szerettünk volna rámutatni, milyen nagy mulasztás a részünkről, hogy annak az értékes régészeti anyagnak szintézissé kovácsolását átengedjük másoknak, amely régészeti gyűjteményeink sötét zugaiban várják a jobb időket, amikor a kellő anyagi támogatás nem néhány létesítmény, intézmény privilégiuma lesz, hanem a tényleges társadalmi érdekek kifejezője.

SZEKERES LÁSZLÓ

EGY PRIMITÍV LOGIKA ÜRÜGYÉN

(A versrovat szerkesztésének elveiről)

Az Üzenet olvasói bizonyára felfigyeltek a folyóiratunkat »kiértékelő« írásokra, amelyek napilapunk hasábjain jelentek meg, vagy a Szabadkai Rádió adásaiban hangzottak el. Ezúttal nem szándékozunk a rendezések tárgyilagosságával foglalkozni, mert jegyzetünknek egészen más feladata van. Olvasóink figyelmére most csak annyiban hivatkozunk, miszerint nyilvánvaló az, hogy azonos ponton találkozik a szerkesztő bizottság figyelmével az említett kommentárok »egyoldalúságát« illetően, szinte kivétel nélkül, amikor az Üzenet szépirodalmi anyagát taglalják, különös tekintettel a lírai rovatra. Azért hangsúlyozom ezt így, mert a versrovat jelent a örök szálkát a kritika »objektív« akarnokainak a szemében, s csodálatosképpen annak is a szigorúan vett szabadkai lírikusokra eső része... Ebből — egy felettebb primitív logika alapján — az következik, hogy: bárhogyan is állunk »más régiók« lírai eredményeivel, minőségi értékeivel, örök és megmásíthatatlan törvényszerűség, hogy az Üzenetben közölt versek tenger-

nyi többségében egyedül a szabadkai költők hozama áll egy megszégyenítő, degradáló, a kultúrát mélysegesen megalázó, s Szabadkára anynyira jellemző provinciális színvonalon.

Eltekintve az említett rovat bizonyos képes, tisztátlan s végső szándékaiban és kinyilatkoztatásaiban (sajnos így kell mondanom!) embertelen, útszéli, fejtadás és dilettáns kritizálásától, s nemkülönböztetve holmi időzített grandomániától és tománomániától, szükségesnek tartom, hogy az Üzenet olvasóit és barátait a következőkről tájékoztassam: A folyóirat lírai rovata nem véletlenül ilyen, amilyen valójában, és nem is egy valamiféle tehetetlen, hozzá nem értő dilettáns szerkesztési koncepció eredményeképpen olyan, hogy eleve okot adjon bárki-nek kritikusi hajlamainak olcsó kiélésére.

A közlést irányító szerkesztési szándék, illetve koncepció tudatos, meggondolt irodalompolitikából ered, abból az általános helyzetből kiindulva, hogy mind az Üzenet, mind az irodalom fejlődésének kárára volna